

HIÁNYSZAKMÁK HEVES MEGYÉBEN

PECSENYÁNSZKY MELINDA

Összefoglalás

A kutatás témájának aktualitását az is mutatja, hogy a diákoknak és a képzőknek, munkaerőpiacnak is kiszámítható, egyértelmű információkra van szüksége, hogy tervezni tudjanak. Ez felveti az egyik fontos kérdést – ami további kutatásra ad lehetőséget, hogy kell-e évente változtatni a hiányszakmákat? Változás történt a hiányszakmák számának meghatározásában 2016/2017-évre vonatkozóan. Az eddigi 10 majd 11 szakma helyett a 2016/2017-es évre már 25 szakma került meghatározásra. Szót kell ejteni a tanulószerveződésről és az ösztöndíjról. Az ösztöndíj tényleg ösztönözi-e a diákokat, hogy hiányszakmát tanuljanak? A felnőttképzés tekintetében a legbeszédesebb ábra a finanszírozás tekintetében található: mind országos mind megyei vonatkozásban a legtöbben EU-s forrásokból finanszírozott képzéseken vesznek részt. A képzésen részt vevők iskolai végzettségét tekintve a legtöbben érettségivel, illetve felsőfokú végzettséggel jelentkeznek. A szakképzés intézményei jelenleg a szakiskola, szakközépiskola Változás a 2016-os tanévtől felmenő rendszerben történik, amikor a szakközépiskolák szakgimnáziumokká alakulnak, a szakmunkásképző intézmények szakközépiskolává.

Kulcsszavak: hiányszakma, felnőttképzés, szakképzés, Heves megye

JEL: M53

Shortage of Professionals in Heves County

Abstract

The actuality of the research is supported by the fact that students, educators and the job market need unambiguous information in order to make any plans. This raises one important question which provides a basis for further research: do jobs with shortage of professionals need to be changed annually? There was a change in the determination of jobs with shortage of professionals regarding the year 2016/2017. Instead of the 10 then 11, 25 professions have been determined for the year 2016/2017. We also have to mention the student contracts, grants and scholarships. Do grants and scholarships really motivate students to learn an occupation with shortage of professionals. The most obvious factors in respect with adult education can be connected to financing: most of them participate in courses financed by the EU both on state and county level. Most of the participants of courses have a high school diploma or have participated in higher vocational education. Currently, the institutions of vocational training are vocational and secondary vocational schools. Changes will begin from the school year of 2016 when secondary vocational schools will become secondary vocational grammar schools and vocational schools will become secondary vocational institutions.

Keywords: missing profession, adult education, vocational training, Heves county

Bevezetés

A szakképzés egyre fontosabbá váló szerepkörén belül kiemelt fontossággal bír a hiányszakmák témaköre. Ezeknek a szakmáknak a meghatározása befolyással bír a tanulókra, hogy olyan képzést válasszanak többen, amivel el tudnak helyezkedni. A szakképzésnek a lehető legjobban kell alkalmazkodnia a munkaerőpiac igényekhez. Azonban a hiányszakmák témaköre nem vizsgálható magában, mindenképp a felnőttképzés és szakképzés témakörét is figyelemmel kell kísérni (Erdei–Teperics 2014).

Hivatalos terminussá a hiányszakma elnevezés a 2006/2007-es OKJ megjelenése után vált. Ennek egy mellékletében nevesítették a „hiányszakmákat” és képzésükhöz előnyöket (kiegészítő normatíva) is társítottak. A Pedagógiai Lexikon definíciója szerint „hiányszakma akkor keletkezik, amikor a munkaerőpiacon bizonyos képesítésű munkaerőből kevesebb van, mint amennyire a nemzetgazdasági rendszernek szüksége lenne. E képesítések szempontjából a szakképzési rendszer kibocsátása alacsonyabb a szükségesnél”. A hiány értelmezhető a munkaadók oldaláról, de nem feltétlenül a képzési kapacitás függvénye. A munkanélküliek között nagy számban található olyanok, akik a hiányszakma végzettségével bírnak, sőt az ilyen szakmai végzettséggel rendelkező pályakezdő munkanélküliek száma is folyamatosan magas. A kereslet és a kínálat alakulását további tényezők befolyásolják, úgymint alacsony bérezés, mobilitási akadályok, alacsony társadalmi presztízs, munkakörülmények, rosszabb életesélyek stb. (Mártonfi 2011).

Az a felismerés, hogy a felnőttképzés jelentősen hozzájárulhat a gazdasági növekedéshez nem új keletű, azonban az utóbbi években egyre erősebben nyilvánul meg. Azt is mondhatjuk, hogy a felnőttképzés az oktatásnak az részterülete, amely kiváló példát szolgáltat az oktatás és munkaerőpiac szoros együttműködésére, kapcsolatára. Az európai egységes munkaerőpiac, a globális folyamatok az európai oktatási ágazatok és rendszerek konvergenciáját erősítik (Green et al., 1999).

A felnőttképzés hozzájárul a gazdasági növekedéshez, szoros kapocs az oktatás és a munkaerőpiac között. A szakképzés vizsgálata nem lehet teljes körű a felnőttképzés figyelembevétel nélkül. Az, hogy milyen típusú felnőttképzésre van szüksége a gazdaságnak szintén hangsúlyos kérdés és alapos vizsgálatot igényel. A legfejlettebb régiókban egyértelműen a piaci szolgáltatók dominálnak és például kevésbé jelentősek az iskolarendszerű képzések, másrészt a tendencia a rugalmas képzési formák irányába mutat, illetve az képzésen kontaktóraszámainak csökkenését mutatják (Erdei et al. 2014.).

Tovább árnyalja a hiányszakmákról kialakult képet, hogy míg évtizedekkel ezelőtt egyértelműen az ipari korszak szigorúan és szűken vett szakmai képzései (hard skills) domináltak, amelyekben a leginkább a szakmai tartalmak szerepeltek, napjaink technológia- és tudásvezérelt gazdaságában egyre nagyobb szerepet kapnak a kompetenciafejlesztések (soft skills), amelyek a szakmai ismeretek hatékonyságát erősítik és hasonló módon nélkülözhetetlenek (Tight 2002).

A hiányszakmák köre és a hiányzó szakemberek száma az egyes országokban és azok egyes régióiban az egyre erősödő globális folyamatok mellett igen eltérő lehet. A szabad munkahelyek és a munkát keresők együttesen lehetnek jelen, miközben a munkáltatók speciális igényeit nem tudják kielégíteni. Ez különösen nagy problémát okozott az utóbbi években Japánban és több kelet-közép-európai országban (pl. Románia, Lengyelország) is, miközben sokkal kisebb problémát okozott a megfelelő szakemberek megtalálása az USA-beli vagy a nyugat-európai cégek számára (Bernat 2009).

Anyag és módszer

A kutatás vizsgálati területét Heves megye jelenti, amely Magyarország legfejletlenebb régiójának, az Észak-magyarországi régióknak a legjobban teljesítő megyéje, országos összevetésben a középmezőny második feléhez tartozik. Térszerkezeti pozícióját tekintve kedvező, hogy relatíve közel fekszik a fővároshoz és a középső részén halad keresztül az autópálya. Az utóbbinak köszönhetően jelentős ipari beruházások történtek a megyében, amelyek alapvetően befolyásolják a szakképzési igényeket. A megye fejlődési tengelyétől (Hatvan-Gyöngyös-Eger) távolabb eső területek elmaradottsága ugyanakkor jelentős.

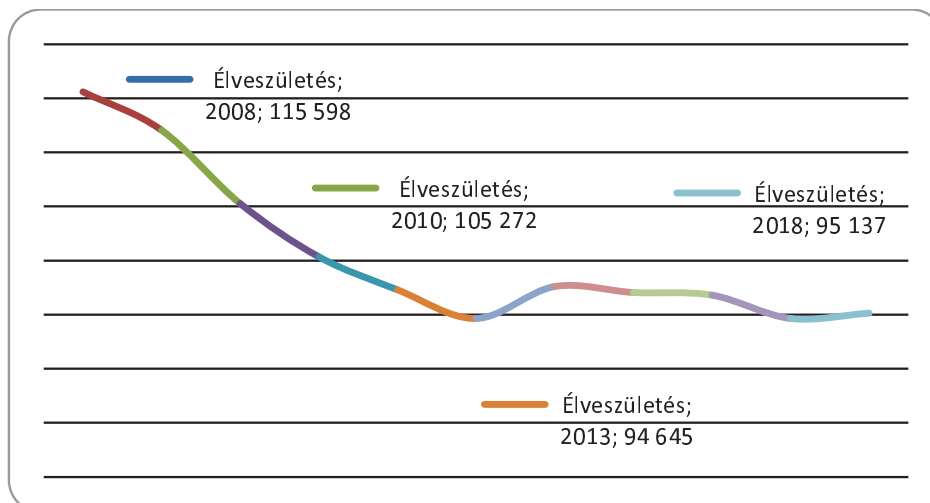
A vizsgálat szekunder információk feldolgozásán alapszik, a Központi Statisztikai Hivatal adatbázisainak feldolgozása mellett a rendelkezésre álló A felnőttképzésnek a szakképzésben vállalt szerepe a tanuló társadalom társadalomértelmezést is erősíti, illetve az életen át tartó tanulás egyik legfontosabb pillérének tekinthető. A Magyarországon folyó felnőttképzés statisztikai adatait az OSAP (Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program) 1665 rendszer segítségével mutatom be. A felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény értelmében „a felnőttképzést folytató intézmény tevékenységéről az (5) bekezdésben foglalt kivétellel az OSAP szerint statisztikai célú adatszolgáltatásra kötelezett.” Az adatgyűjtés napjainkra vonatkozó egységes metodika egy 2009-es Kormányrendelet (288/2009) eredménye. Egységes, idősoros vizsgálatokra 2010-től alkalmas.

Eredmények

Heves megye demográfiai folyamatai

A hiányszakmákra vonatkozó vizsgálatok előtt alapvető fontosságú a megye demográfiai folyamatainak és gazdasági helyzetének bemutatása, hisz ezek jelentős hatással vannak a szakképzésre. A demográfiai hullámvölgy nagy mértékben érinti Heves megyét csakúgy, mint az egész országot. A régiót tekintve azonban nemcsak ez jelent gondot, hanem az is, hogy országosan a legjelentősebb elvándorlás is sújtja. A régió belül Heves megye van a legjobb helyzetben, de még így is 5% körül mozog az évi elvándorlás mértéke. Növekvő a külföldre távozási szándék, a tanulók 20-40%-a külföldi munkavállalást tervez. A legfontosabb adat a szakképzésbe bejutó tanulók számának várható változása. Ennek két módszere lehetséges: az élvészületési létszámok továbbléptetésével, vagy az elmúlt évek 7-8. osztályos tanulóinak vizsgálatával, valamint intézményválasztási attitűdjeik változásával.

A beiskolázandó tanulók létszámának drasztikus csökkenésére az elkövetkező években nem kell számolni (1. ábra). A megyében és a környező megyékben azonban mindenhol tapasztalható a létszámcsökkenés az elmúlt időszakban, de közülük Heves megye helyzete a legkedvezőbb. A szomszédos megyékből érkeznek tanulók a megyébe.

1. ábra: A 14 éves korosztály várható létszáma (2008-2018)

Forrás: KSH; http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001a.html;

Heves megye gazdasága

Heves megyében hét kistérséget határolta le, amelyek között gazdasági téren erőteljes a különbség. Az egri, a hatvani és a gyöngyösi gazdasági súlya meghatározó. Ebben a három térségben lényegesen több a vállalkozás, mint a megye egyéb részein. A megye gazdaságának méret nagyság szerinti szerkezetére jellemző a tőkeszegény kisvállalkozások (azon belül a mikro vállalkozások) magas részaránya, ugyanakkor a kevés számú, de nagy teljesítményértéket realizáló nagyvállalkozás. Hiányzik egy erős középmezőny. A befektetett tőke méret nagyság szerinti eloszlást is egyenlőtlen. Több mint fele a kevés nagyvállalkozásnál található. A kisszámú nagyvállalkozás a megyei nettó árbevétel több mint felét, az export 80,5%-át produkálta, s e cégek biztosították a hozzáadott érték több mint felét is. A kis- és középvállalkozások szerepe a foglalkoztatás területén kiemelkedő. A foglalkoztatottak legnagyobb hányada, 72,5%-a a kis- és középvállalkozásoknál dolgozik, azonban az átlagkeresetek jóval alacsonyabbak a nagyvállalkozásokénál. A működő vállalkozásokon belül a legnagyobb részarányt a szolgáltató, majd az ipari és végül a mezőgazdasági vállalkozások képviselik.

Fontos azt is vizsgálni, hogy milyen a létszám-kategória szerinti összetétele a vállalkozásoknak. Összességében megállapítható, hogy megyére a kisebb alkalmazotti létszámmal rendelkező vállalkozások a jellemzőek. A 250 főnél több alkalmazottal rendelkező vállalkozások részaránya elenyésző, holott az alkalmazotti létszámukat tekintve súlyuk a munkaerő piacon jelentős, érte ez alatt a képzett munkaerő kereslet generált forrásait is.

Kiemelt figyelmet érdemel a munkanélküliek, álláskeresők számának alakulása. Heves megyében 2015 márciusában a KSH adatszolgáltatása alapján 17.700 fő álláskeresőt tartottak nyilván (2014 márciusában 4700 fővel kevesebb volt). Heves megyében a munkanélküliség 13,8%, ezzel a középmezőnyben található a megye, az országos átlagot 3,4%-kal meghaladja. Az álláskeresők aránya a hatvani, gyöngyösi és egri körzetben 9-12%, Pétervásárán és környékén 21%, Hevesen és környékén 27%. Az álláskeresők fele 8 általánost végzett csak. Ez fontos adat, mivel a felnőttképzésben a legkevesebb létszámmal a 8 osztályt vagy alatta végzettek vesznek részt. Heves, Füzesabony és Pétervására körzetében 10 munkanélküliből 5-6 főnek alacsony az iskolai végzettsége.

Felnőttképzés

Az elmúlt öt évben országosan drasztikusan megnőtt a felnőttképzésben részt vevők száma: a 2007. évi 287 ezer főről 2013-ra 730 ezer felé emelkedett (1. Táblázat). Az országban 56 tanulmányterületen, 750 fölötti képzési programot érintve folyt a képzés az elmúlt öt évben. A legnagyobb számú felnőttképzési programok: targoncavezető, biztonsági őr, emelőgép-kezelő, élelmiszer-és vegyi áru eladó, mérlegképes könyvelő, pénzügyi-számviteli ügyintéző, aranykalászos gazda (Forrás KSH OSAP 1665 adatbázis alapján). Heves megye szakmakínálata némileg eltér az országosan általánostól. A megyehatár nem valódi gazdasági-társadalmi-közlekedési határvonalat jelent, pl. Budapest viszonylagos közelsége is jelentős elszívó erőt jelenthet. Heves megye szakképzése főként ipar-orientált, a gépipari szakmák nagyobb szerepet játszanak, mint az országos átlag mutatja.

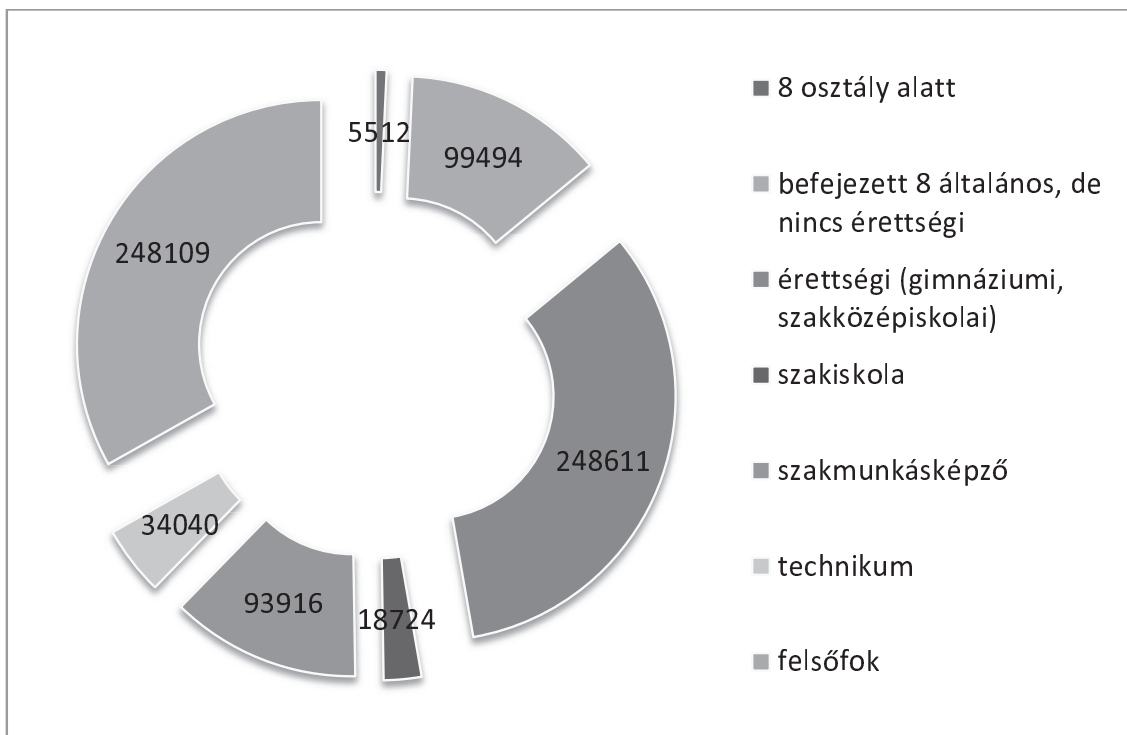
1. Táblázat: A felnőttképzés létszámai 2010-2013 között, a képzés befejezők száma alapján

	2010	2011	2012	2013
Heves megye	13728	12775	13297	17738
Országos	622250	672574	598959	730791

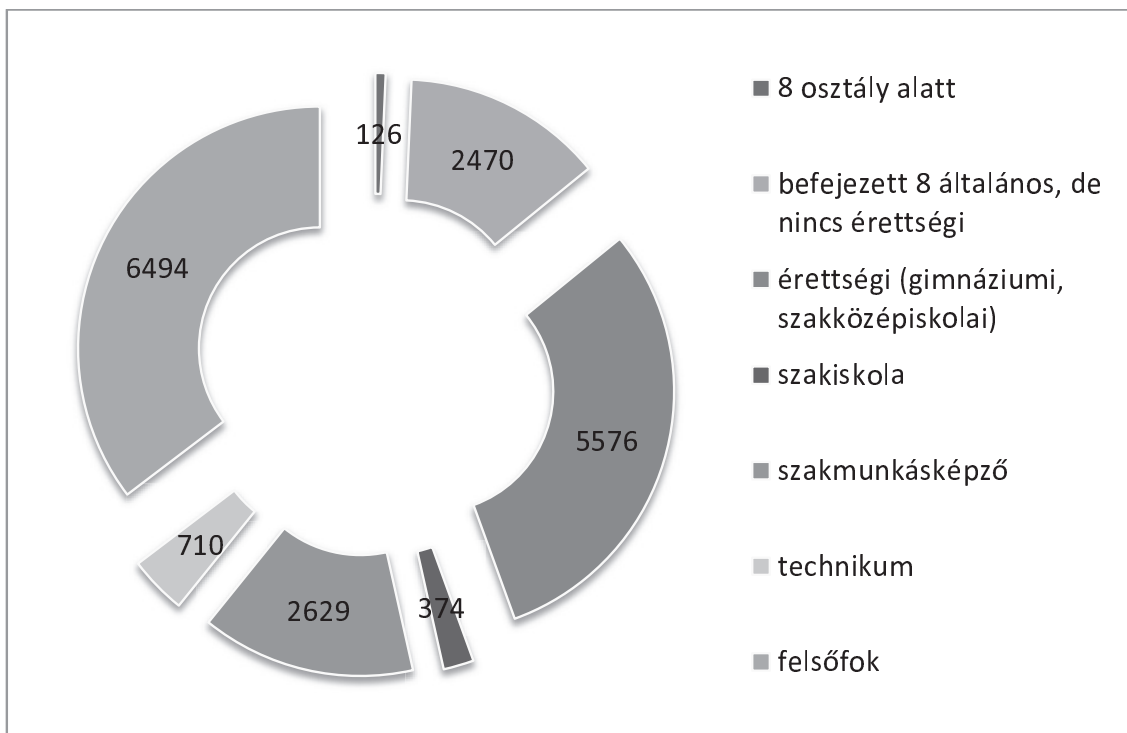
Forrás: OSAP 1665.

A képzést befejezők száma emelkedő tendenciát mutat. A képzések indítását befolyásolhatja, hogy egy-egy sikeresen elvégzett tanfolyam után mennyi idővel lehet újra ugyanazt a képzést elindítani. Például ha hiányszakma képzésére irányul a tanfolyam, annak elvégzése után már a munkavállalók betöltik az üres álláshelyeket, így nem célszerű ugyanolyan tanfolyamot indítani, mert nem lesz rá jelentkező. Azonban léteznek olyan képzések, amelyek folyamatosan szervezhetőek. Ennek okai lehetnek, hogy a hallgatók nem akarnak a végzett szakmában elhelyezkedni, illetve hogy a munkaerőpiacon nagy a fluktuáció az adott szakmában. Ok lehet még, hogy a végzettek szakmai tudás/gyakorlat hiányában nem tudnak elhelyezkedni, így szükséges munkaerő képzése az adott területen. A felnőttképzésben részt vevők számát befolyásolhatja egy országos szinten indított (jellemzően Uniós forrásból finanszírozott) projekt. Ebben az esetben jelentősen megnőhet a képzésen részt vevők száma. Ilyen például a TÁMOP 2.1.1. Tudásod a jövőd elnevezésű projekt.

A felnőttképzésbe beiratkozottak között legnagyobb számban az érettségivel rendelkezők és a felsőfokú végzettségűek szerepelnek iskolai végzettség alapján (2. ábra). Legkevesebben 8 általánosnál kevesebb iskolai végzettséggel rendelkezők jelentkeznek képzésre országos szinten, ami magyarázható a kisebb alapsokasággal, a számukra elérhető képzések alacsonyabb számával és a képzések alacsonyabb népszerűségével az alacsonyabb iskolai végzettségűek körében. Az országoshoz nagyon közeli részarányok figyelhetők meg a felnőttképzésben megjelenők Heves megyei eloszlásában is, az első helyet azonban egyértelműen a felsőfokú végzettséggel rendelkezők foglalják el (3. ábra).

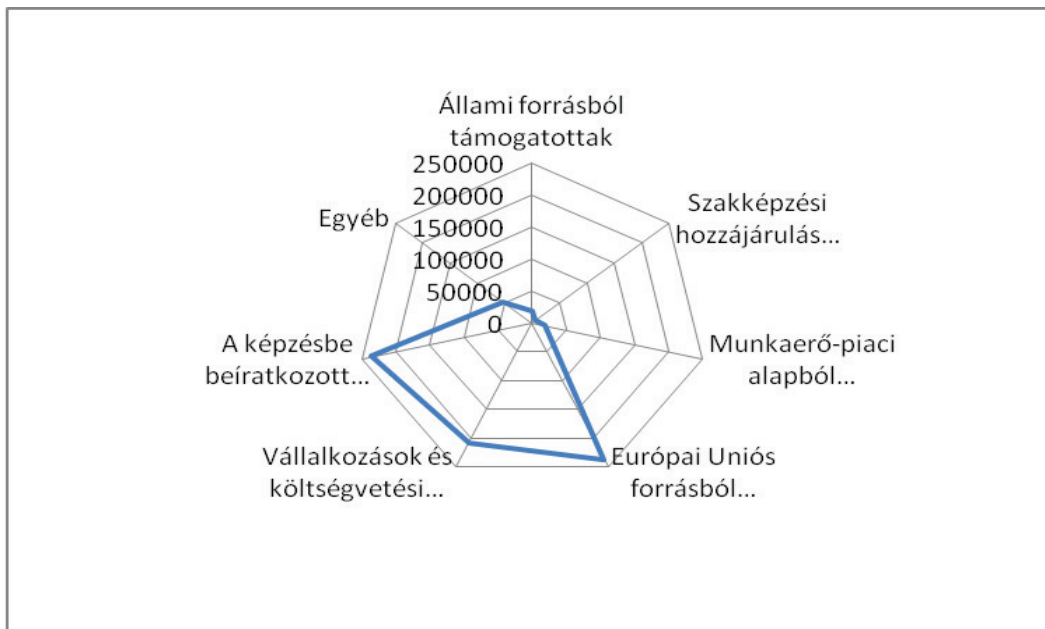
2. ábra: A felnőttképzésben megjelenők iskolai végzettsége Magyarországon (2013)
 Forrás: OSAP 1665 alapján saját szerkesztés.

3. ábra: A felnőttképzésben megjelenők iskolai végzettsége Heves megyében (2013)
 Forrás: OSAP 1665 alapján saját szerkesztés.

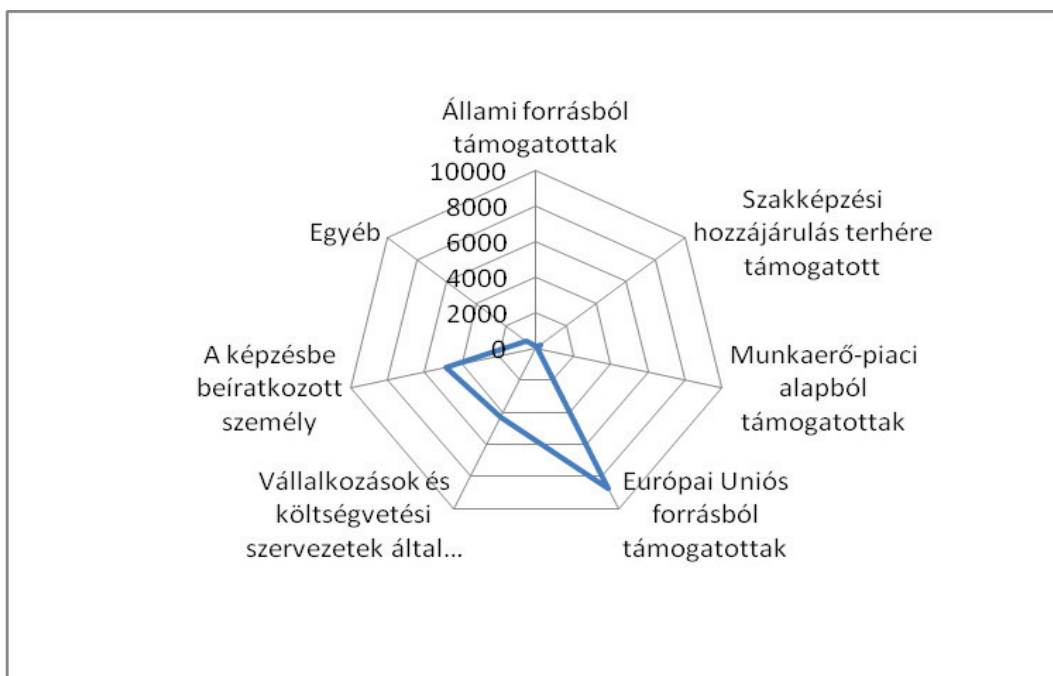
A képzések finanszírozása több forrásból származhat. A 2013. szeptember 1-től hatályos Szakképzési törvény a szakképzési hozzájárulás felhasználásának helyi lehetőségeit

erősen korlátok közé szorította. Az alábbi két ábrán látható, hogy mind országos, mind megyei vonatkozásban az Európai Unió források dominálnak (5. ábra). Az országos adatokban egyértelműen nagyobb az önerős (képzésre beiratkozott) és a vállalkozások által támogatott képzések aránya (4. ábra).

4. ábra A felnőttképzés finanszírozása Magyarországon (2013)

Forrás: OSAP 1665 (2013) alapján saját szerkesztés.

5. ábra A felnőttképzés finanszírozása Heves megyében (2013)

Forrás: OSAP 1665 (2013) alapján saját szerkesztés.

Szakképzés

A szakképzésbe belépők száma az elmúlt 5 évben növekedést mutat. A vendéglátás-idegenforgalom, a mezőgazdaság és a gépészet szakmacsoport az, amelyekben pozitív tendencia figyelhető meg. Az első szakképesítés megszerzése az iskolai rendszerű szakképzésben ingyenes, a tankötelezettség 16 éves korig tart. A szakképzést úgy kell működtetni, hogy a munkaerő-piaci igényeknek megfelelhessen. Duális szakképzési rendszer működtetése a cél, mivel a gazdasági szervezeteknél folytatott gyakorlati képzéssel versenyképes tudás megszerzése biztosítható.

A szakképzés intézményei:

- Szakiskola: Szakmai vizsgára történő felkészítéssel, szakképesítés megszerzésére készít fel, 3 év, alapfokú végzettséggel lehet belépni.
- Szakközépiskola: Szakmai érettségire, szakirányú felsőfokú iskolai továbbtanulásra, szakirányú munkakör betöltésére, érettségi végzettséghez kötött szakképesítés megszerzésére készít fel 4 év alatt. Ide is a bekerülés alapfeltétele az alapfokú iskolai végzettség.
- Állami felnőttképzési intézmény: A felnőttképzésről szóló törvényben (2013. évi ÉXXVII. tv.) meghatározott iskolarendszeren kívüli szakmai képzést folytató intézmény.

Nagy változások elé nézünk a 2016. év szeptemberétől felmenő rendszerben. A szakközépiskolák szakgimnáziummá alakulnak át. 4 éves képzés ad érettségit, ami után egy év alatt technikus végzettség szerezhető meg. A szakmunkásképző intézmények szakközépiskolává alakulnak át. 3 év szakma után még két év alatt érettségizni tudnak a diákok. A Magyar Közlöny 2015. évi 13. számában megjelent a 2015/2016-os tanévre vonatkozó 562/2013 (XII.31.) szakmaszerkezeti kormányrendelet. 12-re bővült a hiányszakmának számító szakképző iskolákban szakiskolai ösztöndíjjal támogatott szakmák száma. További 21 szakmára korlátozás nélkül beiskolázhatnak a szakképzős intézmények 2015 szeptemberétől a megyében. A rendelet három kategóriában határozza meg a szakiskolai képzések és a szakközépiskolai ágazatok beiskolázási arány javaslatát, illetve megjelöli a Szakiskolai tanulmányi ösztöndíjra jogosító szakiskolai szakképesítéseket.

A szakképesítések és szakközépiskolai ágazati képzések besorolási (irányai):

- korlátozás nélkül támogatott képzések (T);
- korlátozással támogatott képzések (K);
- nem támogatott képzések (N).

A nem támogatott kategóriába történő besorolás esetén a meghatározás nem azt jelenti, hogy az adott szakképesítés esetében nem lehet képzést folytatni azt adott megyében. Ebben az esetben a képző nem vehet igénybe állami és EU-s forrásokat a képzés folytatásához, de egyéb forrásból finanszírozhatja azt. Azonban a felnőttképzés finanszírozásánál az ábrán láthattuk, hogy a legmagasabb az EU-s forrásokból finanszírozott képzések száma. A korlátozottan támogatott szakképesítések és ágazati képzések esetében a rendelet meghatározza a megyei beiskolázási keretszámot, illetve ezen belül meghatározza, hogy a keretszámokat mely intézmények milyen nagyságrendben oktathatják a következő tanévben (képzési keretszámok, arányok.) A támogatott szakmák és a szakiskolai ösztöndíjjal támogatott hiányszakmák meghatározása összhangban van a gazdasági igényekkel, ezekben a szakmákban bármely az adott szakma oktatását végző iskola indíthat képzést, ha van rá elegendő jelentkező.

Azonban a rendelet mintegy 70%-kal magasabbra emelte a szakközépiskolában és 170%-kal a szakiskolában korlátozottan támogatott szakmákban a beiskolázható létszámot.

Heves megye szakképzése 2015/2016 tanévre (13/2015. (II.10.) Kormányrendelet alapján:

- Korlátozás nélkül támogatott (T) 21 db képzés: úgymint mentőápoló, karosszerialakatos, CNC gépkezelő, autószerelő, asztalos, erősáramú elektrotechnikus.
- Korlátozottan támogatott 100 db képzés: pl. cukrász, dietetikus szakács, fodrász, pék, szőlész-borász, szociális gondozó és ápoló, pincér.
- Nem támogatott (N) 162 db képzés: többek között: fogtechnikus, cipőkészítő, gyógypedagógiai segítő munkatárs, műbútorasztalos, sommelier.

Munkaerő-piaci képzések

A Heves Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja munkaerő-piaci képzéseket 2012 óta két Európai Uniói társfinanszírozású, kiemelt munkaerő-piaci program keretében valósít meg: Társadalmi Megújulás Operatív Program 1.1.2 intézkedés „A hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítása (Decentralizált programok a konvergencia régiókban)” TÁMOP-1.1.2-11/1-2012-0001 és Társadalmi Megújulás Operatív Program 2.1.6 intézkedés „Újra tanulok”, TÁMOP-2.1.6-12/1-2012-0001. Utóbbi szinte teljes mértékben közfoglalkoztatottak képzését foglalja magában, kis részben munkaviszonyban állók képzését valósítja meg.

Nyilvántartott álláskeresők munkaerő-piaci képzése tehát a TÁMOP-1.1.2-11 projekt keretein belül valósul meg. Jelenleg még a korábbi években elindult képzések egy része zajlik. Tekintve, hogy ez egy idén befejezésre kerülő program, képzések ennek keretében már nem, csak a 2015. január 1-től elindult GINOP-5.2.1-14 Ifjúsági Garancia Programból, illetve a hátrányos helyzetű álláskeresők munkaerő-piaci integrációját célzó új GINOP-os program keretében fognak elindulni. A 2015. évi képzési jegyzék még nem készült el, megjelenése hamarosan várható. A legtöbb álláskereső Magyarországon olyan, szakképzettséget nem igénylő munkakörökben volt, mint a bolti eladó, az adminisztrátor, mechanikai rendszerek összeszerelését végző gyári munkás, teherautósofőr, és lakatos.

Hiányszakmák

A Pedagógiai Lexikon (1997) a következőképp határozza meg a „hiányszakma” fogalmát. A hiányszakma „akkor keletkezik, amikor a munkaerőpiacon bizonyos képesítésű munkaerőből kevesebb van, mint amennyire a nemzetgazdasági rendszernek szüksége lenne. E képesítések szempontjából a szakképzési rendszer kibocsátása alacsonyabb a szükségesnél”.

Beszélni kell minőségi és mennyiségi hiányról. Mennyiségi esetében egyértelműen akkor beszélünk, amikor kevesebb a jelentkező, adott szakmában nincs utánpótlás, nincs munkaerő. A minőségi hiány azt jelenti, hogy bár végeznek hallgatók a hiányszakmákban, viszont nem tudnak elhelyezkedni, mert esetlegesen nem megfelelő a tudásuk, gyakorlatuk.

A Nemzetgazdasági Minisztérium nyilvánosságra hozta a hiányszakmák listáját megyei bontásban. Heves megyében 2014-2015 évre meghatározott hiányszakmák: CNC

gépkezelő, gépi forgácsoló, hegesztő, ipari gépész, kertész, kőműves és hidegburkoló, központi fűtés - és gázhálózat-rendszereszerelő, mezőgazdasági gépész, szociális gondozó és ápoló, villanszerelő.

Ha a szociológiai-demográfiai mutatókat nézzük, idősödik a népesség hazánkban, egyre öregebb a társadalom, ezért egyre nagyobb igény lesz szociális gondozó és ápoló végzettséggel rendelkező személyekre. A speciális tudással (CNC-gépkezelő és forgácsoló), végzettséggel rendelkező szakembereket nem csak a hazai, hanem a külföldi munkaadók is keresik. Ehhez viszont nyelvtudás, és gyakorlati tapasztalat szükséges.

A munkaadóknak a hiányszakma azt jelenti, hogy a több tízmilliós gépeket azonnal kezelni és dolgozni tudó szakembereket vesznek fel. A képzők felelőssége a munkavállalók és munkaadók igényeinek összehangolása. Nem mindegy, hogy milyen bizonyítványt szerez valaki, vagy az iparban eltöltött megfelelő szakmai gyakorlattal is rendelkezik már rögtön a képzés után. A hiányszakmák, bár keresettek, nem valók mindenkinek. Akik csak a papír miatt végzik el ezeket, illetve nem állják meg helyüket a munkahelyeken, nekik más szakmát kellene tanulniuk.

A 2015/2016-os tanévre a következő hiányszakmákat határozta meg a Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottság: ács, eladó, gazda, gépi forgácsoló, hegesztő, húsipari termékgyártó, ipari gépész, kőműves és hidegburkoló, műanyag-feldolgozó, női szabó, villanszerelő. Heves megyére vonatkoztatva 2015/2016-os évre 11 hiányszakmát határoztak meg: gépi forgácsoló, gyártósori gépbeállító, hegesztő, ipari gépész, kertész, kőműves és hidegburkoló, központi fűtés – és gázhálózat rendszereszerelő, mezőgazdasági gépész, szakács, vágár és villanszerelő. A vágár hiányszakmaként történő meghatározására többeket meglep. Azonban Heves megyében reális, Egertől 30 km-re található Recsk melletti bánya kapcsán. Ha újra megnyitnák, értékesítenék – ami tervek között szerepel, nem találnának olyan szakembereket, akik a bányában dolgozni tudnának.

A 2016/2017-es évre itt is nagy változások következtek be. Az eddigi 10, majd 11 hiányszakma helyett 25 került meghatározásra: ács; elektronikai technikus; épület- és szerkezetlakatos; festő, mázoló, tapétázó; gazda; gépgyártás-technológiai technikus; gépi forgácsoló; gyakorló ápoló; gyakorló csecsemő- és gyermekápoló; gyakorló mentőápoló; gyártósori gépbeállító; hegesztő; ipari gépész; karosszerialakatos; kereskedő; kertész; kőműves – és hidegburkoló; központi fűtés – és gázhálózat rendszereszerelő; magasépítő technikus; mezőgazdasági gépész; szakács; szociális gondozó és ápoló; vágár; villanszerelő; zöldség – és gyümölcsstermesztő.

A hiányszakmát tanulók esetében fontos megemlíteni a tanulmányi ösztöndíjat. A szakiskolai tanulmányi ösztöndíj célja a Kormány rendeletében meghatározott hiányszakképesítések körébe tartozó, első szakképesítés megszerzésére irányuló, nappali rendszerű képzésben részt vevő tanulók támogatása. A megyei fejlesztési és képzési bizottság megyénként legfeljebb 25, az adott megyében szakiskolai tanulmányi ösztöndíjra jogosító hiány-szakképesítésre tesz javaslatot minden év március 31-ig. Az ösztöndíj forrása a Nemzeti Foglalkoztatási Alap képzési alaprésze. Első szakképzési évfolyam első félévében egységesen 10 000 Ft/hó az összege. Az első szakképzési évfolyam második félévétől a tanulmányok befejezéséig, ha a tanulmányi átlageredmény megfelelő, az alábbi táblázat mutatja az ösztöndíj összegét (2. Táblázat).

2. táblázat: Az ösztöndíj mértéke

tanulmányi átlag	ösztöndíj mértéke
2,51-3,0	10 000 Ft/hó
3,01-3,5	15 000 Ft/hó
3,51-4,0	20 000 Ft/hó
4,01-4,5	25 000 Ft/hó
4,51-5,0	30 000 Ft/hó

Forrás: Heves Megyei Iparkamara

Következtetések, javaslatok

A tanulmány a felnőttképzés, szakképzés, hiányszakmák témakörének egy kis szeletét érinti. A diákok számára megéri hiányszakmát tanulni, mert olyan képesítést szereznek, amellyel hosszú távon el tudnak helyezkedni, az ösztöndíjjal és tanulószerveződéssel a minimálbér körüli összeget kaphatják meg. A hiányszakmák körét alapvetően befolyásolják a megye gazdasági és társadalmi adottságai, ami többek között abban mutatkozik meg, hogy magasabb az ipari jellegű képzéseken részt vevők száma, valamint hogy az előregedő népesség miatt stabilan ebben a körben szerepel a szociális gondozó és ápoló szakma. Ezeknek a szakmáknak a köre azonban évről-évre jelentősen változhat, ami részben visszavezethető a gyorsan változó munkaerő-piaci igényekre, másrészt maguk a képzések is alapvetően befolyásolják, hogyha a megfelelő végzettséget szerzők lefedik a korábbi hiátust. Ennek megfelelően a hiányszakmák köre évről-évre változik, a Nemzetgazdasági Minisztérium igyekszik követni a fentebb felsoroltak miatt bekövetkező változásokat.

Hivatkozott források

- [1.] Bernat T. (2009): Missing profession: The effect of gap between expectation of enterprise market and labour market – the role of globalization. In: Decision makers' behaviour under the conditions of crisis threat (Ed.: Kopycińska, D.), Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, pp. 101-111.
- [2.] Erdei G. – Budinszki I. – Tar Gy. – Eperjesi T. (2014): Felnőttképzés és vidékfejlesztés. = *Educatio*, 23/3. – Vidékfejlesztés és oktatás, pp. 403-414.
- [3.] Erdei G. – Teperics K. (2014): A felnőttképzés szerepe Hajdú-Bihar megye szakképzésében (Kiegészítés Hajdú-Bihar megye szakképzés-fejlesztési 2013-2020 koncepciójához), 98 p.
- [4.] Green, A. – Leney, T. – Wolf, A (1999): Convergences and divergences in European education and training systems: a research project commissioned by the European Commission Directorate-General XXII. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- [5.] Heves Megyei Kereskedelmi és Iparkamara (2012): Heves megye szakképzés-fejlesztési koncepciója 2013-. 129 p.
- [6.] Mártonfi Gy. (2011): Hiányszakmák.- *Educatio* 2011/3, pp. 374-387.
- [7.] Oktatási Hivatal – Heves Megyei Kormányhivatal (2013): Feladatellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési terv – Heves megye – 2013-2018, 866 p.
- [8.] Heves megye területfejlesztési koncepciója és programja (2014-2020).

- [9.] Tight, M. (2002): Key concepts in adult education and training. Routledge, London-New York, 208 p.

Egyéb források:

- [10.] Heves Megyei Kereskedelmi és Iparkamara anyagai, adatai.
[11.] Heves Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ adatai.

Szerző:

Pecsenyánszky Melinda

Debreceni Egyetem

PhD hallgató

melinda.pecsenyanszky@gmail.com